

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING RIVOJLANISHIDA O‘YIN METODIKASINING O‘RNI

Xasanova Shaxnoza Zaripovna

Qo‘qon universiteti Ta‘lim kafedrası o‘qituvchisi

E-mail: xasanovashahnoza@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15814193>

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama rivojlanishida o‘yin metodikasining tutgan o‘rni yoritilgan. O‘yin bola uchun nafaqat ko‘ngilochar faoliyat, balki uning bilish, muloqot, emotsional va jismoniy rivojlanishi uchun muhim pedagogik vosita ekanligi asoslab beriladi. Maqolada didaktik, rolli, harakatli, konstruktor va stol o‘yinlari kabi metodik yondashuvlar tahlil qilinadi hamda ularning bolalarning asosiy ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi o‘rni ochib beriladi. Shuningdek, tarbiyachining o‘yin jarayonidagi roli va pedagogik maqsadlarni amalga oshirishdagi ahamiyati ko‘rsatib o‘tilgan. Maqola maktabgacha ta‘lim muassasalarida o‘yin metodikasidan samarali foydalanish bo‘yicha tavsiyalarni ham o‘z ichiga oladi.

Kalit so‘zlar: o‘yin metodikasi, maktabgacha ta‘lim, bolalar rivojlanishi, pedagogik yondashuv, didaktik o‘yin, rol o‘ynash, faoliyat orqali o‘qitish, emotsional rivojlanish, ijtimoiy ko‘nikmalar, tarbiyachi roli.

РОЛЬ ИГРОВОЙ МЕТОДИКИ В РАЗВИТИИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация: В данной статье освещается роль игровой методики во всестороннем развитии детей дошкольного возраста. Утверждается, что игра является не только занимательным занятием для ребенка, но и важным педагогическим средством его познавательного, коммуникативного, эмоционального и физического развития. В статье анализируются такие методические подходы, как дидактические, ролевые, подвижные, строительные и настольные игры, и раскрывается их роль в развитии основных навыков детей. Также показана роль воспитателя в игровом процессе и его значение в реализации педагогических целей. В статье также содержатся рекомендации по эффективному использованию игровой методики в дошкольных образовательных учреждениях.

Ключевые слова: игровая методика, дошкольное образование, развитие ребенка, педагогический подход, дидактическая игра, ролевая игра, обучение через деятельность, эмоциональное развитие, социальные навыки, роль воспитателя.

THE ROLE OF PLAY METHODOLOGY IN THE DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN

Abstract: This article highlights the role of game methodology in the comprehensive development of preschool children. It is argued that the game is not only an entertaining activity for a child, but also an important pedagogical tool for his cognitive, communicative, emotional and physical development. The article analyzes methodological approaches such as didactic, role-playing, action, construction and board games and reveals their role in the development of children's basic skills. It also shows the role of the educator in the game process and its importance in the implementation of pedagogical goals. The article also contains recommendations for the effective use of game methodology in preschool educational institutions.

Keywords: game methodology, preschool education, child development, pedagogical approach, didactic game, role-playing, teaching through activities, emotional development, social skills, the role of the educator.

KIRISH

Maktabgacha yosh — bu bolaning intellektual, psixologik, ijtimoiy va jismoniy rivojlanishining eng faol va muhim bosqichi hisoblanadi. Ushbu davrda bolaning shaxs sifatida shakllanishi, dunyoqarashi, nutqi va tafakkuri faol tarzda rivojlanadi. Bolaning dunyoni anglash vositasi sifatida o‘yin faoliyati yetakchi o‘rin tutadi. Psixolog va pedagog olimlarning tadqiqotlariga ko‘ra (L.S. Vygotskiy, D.B. Elkonin, A.N. Leontev), aynan o‘yin orqali bola ijtimoiy rollarni egallaydi, kommunikativ ko‘nikmalarni rivojlantiradi hamda shaxsiy tajriba orttiradi. hu jihatdan, mazkur maqolada o‘yin metodikasining maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishidagi roli, ularning tafakkur, nutq, ijtimoiy-emotsional va jismoniy rivojlanishiga ta’siri, shuningdek, tarbiyachilarning o‘yin faoliyatini tashkil etishdagi o‘rni tahlil qilinadi. Maqola zamonaviy pedagogik yondashuvlarga asoslanib, o‘yin orqali ta’lim samaradorligini oshirish bo‘yicha ilmiy va amaliy tavsiyalarni taklif etadi.

ASOSIY QISIM

O‘yin faoliyati bolalar uchun tabiiy ehtiyoj va rivojlanish vositasi hisoblanadi. Psixolog L.S. Vygotskiy fikricha, o‘yin orqali bola o‘zining yaqin rivojlanish zonasi (ZPD – Zone of Proximal Development)da harakat qiladi. Ya’ni, u mustaqil bajara olmaydigan faoliyatni o‘yin orqali kattalar yoki tengdoshlari yordamida bajara oladi. D.B. Elkonin esa bolalikda o‘yin inson faoliyatining eng muhim shakli bo‘lib, u orqali bola atrof-muhitni o‘zlashtiradi va hayotiy tajriba to‘playdi, deb ta’kidlaydi.

Maktabgacha ta’lim muassasalarida o‘yin metodikasining quyidagi asosiy turlari keng qo‘llaniladi:

Didaktik o‘yinlar-bu o‘yinlar bolalarning bilish faoliyatini — xotira, tafakkur, e’tibor, kuzatuvchanlik kabi ko‘nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan. Masalan, “Kim tezroq topadi?”, “Nimani eshitding?”, “Qaysi rang?” kabi o‘yinlar orqali ranglar, shakllar, sanash, tartiblashtirish o‘rganiladi.

Ushbu o‘yinlar orqali bola ijtimoiy rollarni (ona, shifokor, sotuvchi, o‘qituvchi) sinab ko‘radi, voqealarni hayotiy ssenariylar asosida tasavvur qiladi va o‘z ijtimoiy tajribasini oshiradi. Bu o‘yinlar muloqot, empatiya, mas’uliyat, hamkorlik kabi muhim ijtimoiy-psixologik xususiyatlarni shakllantiradi.

Harakatli o‘yinlar-jismoniy rivojlanishni rag‘batlantiradi. “Olovdan qoch”, “Kim tez yuguradi?”, “Top o‘ynaymiz” kabi o‘yinlar bolalarda harakat koordinatsiyasi, tezkorlik, chaqqonlik, mushaklar faoliyatining rivojlanishiga xizmat qiladi.

Badiiy va ijodiy o‘yinlar-qo‘g‘irchoq teatr, rasm chizish, konstruktor bilan ishlash, musiqa orqali ifoda qilish bolalarning ijodkorlik salohiyatini yuksaltiradi. Bunday o‘yinlar bola estetik didini va hissiy ifoda ko‘nikmalarini boyitadi.

Konstruktiv o‘yinlar (lego, qurilish)-bu turdagi o‘yinlar bolalarning tasavvuri, muhandislik fikrlashi, ketma-ketlikni tushunish va sabr-toqat kabi ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

XULOSA

Maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama rivojlanishida o‘yin metodikasi hal qiluvchi o‘rin tutadi. O‘yin — bu bolalik davrining tabiiy faoliyati bo‘lib, uning vositasida bola nafaqat atrof-muhitni o‘rganadi, balki ijtimoiy rollarni sinab ko‘radi, mustaqil fikrlashni,

muloqot qilishni va muammolarni hal qilishni o'rganadi. Maqolada ko'rib chiqilganidek, didaktik, rolli, harakatli, konstruktor va badiiy o'yinlar bolalarning kognitiv, nutqiy, jismoniy, ijtimoiy-emotsional va ijodiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar shuni ko'rsatmoqdaki, o'yin orqali o'rganish (learning through play) bolalarda bilimlarni mustahkamlash va ularni real hayotga tatbiq etishda samarali vosita hisoblanadi. Shu bois, maktabgacha ta'lim muassasalarida o'yin metodikasidan maqsadga muvofiq, tizimli va ijodiy foydalanish ta'lim-tarbiya jarayonining sifatini sezilarli darajada oshiradi.

Shu munosabat bilan quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

-o'yin faoliyatini rejalashtirishda bolalarning yosh va individual xususiyatlarini inobatga olish;

-tarbiyachilarni o'yin metodikasining zamonaviy shakllari bilan tanishtirish va malakasini oshirish;

- ota-onalar bilan hamkorlikda o'yin muhitini uy sharoitida ham rivojlantirish.

Xulosa qilib aytganda, o'yin metodikasining to'g'ri va maqsadli tashkil etilishi maktabgacha yoshdagi bolalarning shaxsiy, ijtimoiy va intellektual salohiyatini to'laqonli ro'yobga chiqarish uchun muhim omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. G'ofurova G., Axmedova T. **Bolalar ijodini rivojlantirish metodikasi.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
2. Yuldasheva N., Po'latova N. **Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi.** – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.
3. Axmedova M. **Maktabgacha yoshdagi bolalarda estetik tarbiya va ijodiy qobiliyatlar.** – Ilmiy maqola. // Pedagogik izlanishlar jurnali, 2022, №3.
4. Vygotskiy L.S. (1983). *Psixologiya va ta'lim.* Moskva: Pedagogika nashriyoti.
5. Elkonin D.B. (1989). *O'yin faoliyati va bola rivojlanishi.* Moskva: Pedagogika.
6. Leontev A.N. (1975). *Faoliyat. Ong. Shaxs.* Moskva: Nauka.
7. Karimova N., O'rinboyeva Z. (2022). *Maktabgacha ta'lim metodikasi.* Toshkent: "Fan va texnologiya" nashriyoti.
8. Qodirova M.M. (2021). *Pedagogik innovatsiyalar va maktabgacha ta'lim.* Toshkent: TDPU nashriyoti
9. 9.6.qizi Turdaliyeva, N. A. (2024). Maktabgacha Yoshdagi Bolalar Ijodiy Qobiliyatlarni Rivojlantirishning Nazariy Asoslari. *Golden Brain*, 2(7), 48-52.
10. 10.Soliev, I., & Boymirzayeva, S. (2023). Maktabgacha Ta'lim Tizimida Innovatsion Yondashuvning Uslubiy Asoslari Va Pedagogik Shart-Sharoitlari. *Наука и инновация*, 1(6), 128-129.
11. 11.qizi Boymirzayeva, S. O. (2024). Maktabgacha Ta'lim Tashkilotida Bo'Lajak Tarbiyachining Kreativligini Rivojlantirish. *Golden Brain*, 2(7), 41-47.
12. 12.Orinova, F., & Turdaliyeva, N. (2025). Developing Creative Thinking Through Handicraft For Preschool Children. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(2), 1610-1616.
13. Turdaliyeva, N., & Mamadjonova, D. (2024). Maktabgacha Ta'lim Tashkilotlarida Bolalarga Ta'lim-Tarbiya Berishda Ijodiy O'yinlardan Foydalanish. *Nordic_Press*, 5(0005)
14. Nurjahon, T. (2024). Maktabgacha Yoshdagi Bolalarda Qol Mehnatini Rivojlantirish. *University Research Base*, 456-460.